

Prof. dr hab. Kazimierz Starzyk
Wyższa Szkoła Bankowa w Poznaniu
Instytut Ekonomii i Finansów
starzyk.k@gmail.com

RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

Podnoszenie innowacyjności i międzynarodowy transfer technologii w gospodarce Chińskiej Republiki Ludowej

Autor: mgr Iwona Pollmann

Promotor: prof. zw. dr hab. Anna Zorska

Kolegium Ekonomiczno-Społeczne

Dyscyplina naukowa rozprawy: Ekonomia i Finanse

1. OPINIA OGÓLNA

Przedłożona do recenzji rozprawa doktorska mgr Iwony Pollmann liczy 395 stron, jej konceptualizacja oraz treść spełnia wymogi rozprawy doktorskiej. Jest opracowaniem, które należy ocenić pozytywnie ze względu na jego walory metodologiczne, poznawcze oraz formalne.

Podjęty problem badawczy stanowi ważny przyczynek do debaty naukowej i eksperckiej na temat innowacyjności chińskiej gospodarki, a także roli ChRL w międzynarodowym transferze technologii i gospodarce światowej.

Rozprawa jest oryginalnym opracowaniem naukowym, spełnia ustawowe wymogi metodologiczne oraz formalne. Autorka wykazuje zadawalający poziom ogólnej wiedzy teoretycznej w dyscyplinie ekonomia i finanse. Kompetentnie dobiera literaturę przedmiotu wykorzystując istotną dla jej badań

literaturę światową i polską, szeroko sięga do chińskiej. Nie uwzględniła w bibliografii własnych publikacji, jeżeli je posiada to proszę nawiązać **do** nich w trakcie obrony.

2. OCENA MERYTORYCZNA

2.1. Wybór problemu badawczego

Przedmiotem rozprawy jest problematyka podnoszenia innowacyjności chińskiej gospodarki w kontekście budowy własnego potencjału technologicznego oraz miejsca tej gospodarki w międzynarodowym transferze technologii. Podjęty problem badawczy Doktorantka analizuje w ujęciu długookresowym na tle rozwoju chińskiej gospodarki oraz reform społeczno-ekonomicznych przeprowadzonych po 1978 roku. Problem badawczy rozprawy jest więc istotny zarówno z punktu widzenia teorii rozwoju gospodarczego jak również praktycznych aspektów ewolucji chińskiej polityki gospodarczej w procesie rynkowej transformacji. Chińskie doświadczenia w tym zakresie, przedstawione w rozprawie, mogą stanowić przykład dla gospodarek opornych rynkowej transformacji, np. Korei Północnej.

Znaczenie podjętego problemu badawczego wiąże się również z faktem, że w polskiej literaturze ekonomicznej brak jest podobnego, kompleksowego opracowania w ujęciu porównawczym. Doktorantka podjęła się tego zadania, Jej praca przyczynia się do zmniejszenia istniejącej luki, czemu dobrze służą sformułowane w pracy zadania badawcze, wykonane w autorskim ujęciu metodologicznym.

2.2. Konceptualizacja rozprawy (założenia, cele, tezy, zadania badawcze, metoda)

Głównym celem rozprawy jest *„zbadanie procesu podnoszenia innowacyjności w gospodarce Chin oraz zmian w międzynarodowym transferze*

technologii w warunkach prowadzenia przez państwo od 1978 roku przemian systemowych w gospodarce oraz aktywnego wdrażania polityki innowacyjnej” (s. 4). Ten syntetycznie sformułowany cel rozprawy znajduje właściwe rozwinięcie w celach cząstkowych sformułowanych w czterech rozdziałach pracy.

Podstawową tezę pracy jest twierdzenie, że *„Podnoszenie innowacyjności w gospodarce Chin jest sterowanym przez władzę państwa długofalowym, złożonym i ewolucyjnym procesem przemian instytucjonalnych, ekonomicznych i technologicznych, który został ukierunkowany na rozwój innowacyjności krajowej. Proces ten został zapoczątkowany w warunkach transformowania i otwierania gospodarki, przebiega z wykorzystaniem i oddziaływaniem międzynarodowego transferu technologii, który ulega ważnym zmianom stopniowo zmniejszającym znaczenie napływu zagranicznych technologii dla podnoszenia innowacyjności krajowej”* (s. 4).

Doktorantka udowodniła tak sformułowaną podstawową tezę rozprawy. Nasuwa się jednak uwaga, że brak jest w niej *explicite* sformułowanego elementu prospektywnego, który jest istotny dla problemu badawczego rozprawy, ale dodajmy, został podjęty w zadaniach badawczych.

W celu weryfikacji podstawowej tezy, oraz, jak określiła to Doktorantka, dla wsparcia prowadzonej analizy, przyjęła Ona 7 zadań badawczych, dotyczących: 1) Przedmiotu badań i konceptualizacji pracy; 2) Istoty transferu technologii i jego pięciu kanałów; 3) Procesu transformacji chińskiej gospodarki i jego specyfiki; 4) Elementów chińskiej polityki innowacyjnej; 5) Chińskiego narodowego systemu innowacyjnego (NSI) z perspektywy jego specyfiki oraz potencjału innowacyjnego chińskiej gospodarki; 6) autorskiej koncepcji MTT; 7) zagranicznej zależności technologicznej Chin w kontekście napływu i odpływu technologii w ujęciu pięciu kanałów MTT.

Metodologiczne ujęcie pracy, polegające na sformułowaniu głównego jej celu oraz głównej tezy w powiązaniu z siedmioma zadaniami badawczymi, jest

poprawne, zaś konsekwentna weryfikacja hipotez badawczych zawartych w czterech rozdziałach pracy, choć nie zawsze sformułowanych *explicite*, świadczy o wysokich kompetencjach badawczych Autorki, a także wszechstronnej Jej wiedzy dotyczącej rozwoju chińskiej gospodarki.

Autorka posługuje się głównie metodą analityczno-opisową. Umiejętnie łączy narzędzia ilościowe i jakościowe, szeroko wykorzystuje metodę porównawczą oraz normatywną (kiedy formułuje własne wnioski i opinie).

Doktorantka koncentruje się na problematyce ekonomicznej i jej podporządkowuje metodologiczną stronę pracy. Czyni to pracę unikatową, jeżeli chodzi o badania w Polsce problemów rozwoju chińskiej gospodarki w ujęciu długookresowym. W miarę jednak potrzeb sięga również do narzędzi nauk politycznych, zwłaszcza kiedy charakteryzuje uwarunkowania wewnętrzne transformacji chińskiej gospodarki. Trudno więc do końca zgodzić się z jej stwierdzeniem, że pomija politykę państwa chińskiego i działalność KPCh (s. 5), zwłaszcza że do tej polityki często nawiązuje, która *de facto*, była i jest *stricte* oparta na postanowieniach KPCh.

Reasumując, dzięki zastosowanym metodom badawczym praca przyczynia się także do rozbudowy narzędzi badawczych w obszarze innowacyjności i transferu technologii, które mogą służyć przyszłym badaczom problemów transformacji chińskiej gospodarki, zwłaszcza kiedy będą oni podejmować problem podnoszenia innowacyjności chińskiej gospodarki oraz jej miejsca w międzynarodowym transferze technologii w zmieniających się realiach gospodarki światowej.

2.3. Struktura i treść rozprawy

Praca doktorska mgr Iwony Pollmann składa się z czterech rozdziałów, wstępu, zakończenia, bibliografii oraz spisu wykresów, rysunków i tabel. Proporcje między poszczególnymi częściami są zachowane.

Układ pracy jest logiczny, w pełni odzwierciedla przyjęte przez Doktorantkę cele i podstawową tezę rozprawy oraz siedem zadań badawczych.

We wstępie (s. 1-9), Doktorantka omówiła konceptualizację rozprawy, a także uzasadniła wybór tematu. Zasygnalizowała treść poszczególnych rozdziałów oraz omówiła metody badawcze. Określiła także Jej wkład do nauki.

Rozdziały są względem siebie komplementarne i zachowują proporcje objętościowe, a ich tytuły odzwierciedlają istotę podjętego problemu badawczego. Autorka na początku każdego rozdziału formułuje cel oraz określa zadanie badawcze, a w podsumowaniu formułuje wnioski, w tym dotyczące dalszych badań.

Rozdział pierwszy, *Teoretyczne podstawy zagadnień innowacji, innowacyjności oraz transferu technologii* (s. 10-71), przedstawia teoretyczne i metodologiczne założenia rozprawy oraz określa istotę podjętego problemu badawczego stanowiącą przedmiot Jej badań teoretycznych oraz empirycznych. Wykorzystując kompetentnie literaturę przedmiotu Autorka przedstawiła zagadnienia teoretyczne innowacyjności oraz technologii i jej międzynarodowego transferu. Określiła także w tym kontekście rolę KTN w obszarze budowy globalnych łańcuchów dostaw oraz podnoszenia innowacyjności krajowej chińskiej gospodarki z udziałem technologii zagranicznych.

Wcześniej zdefiniowała podstawowe pojęcia dotyczące zagadnienia innowacyjności oraz technologii i jej transferu, zwłaszcza międzynarodowego.

Rozdział drugi, *Procesy transformacji systemowej i liberalizacji zewnętrznej w gospodarce ChRL* (s. 72-141), przedstawia proces rynkowej transformacji chińskiej gospodarki w powiązaniu z mechanizmem podnoszeniem jej innowacyjności. Autorka, charakteryzując proces przechodzenia chińskiej gospodarki od autarkicznej (planowej) do otwartej gospodarki rynkowej, kompetentnie przedstawia kluczową rolę liberalizacji

zewnętrznej w tym procesie, który znajduje wyraz w otwieraniu chińskiej gospodarki. W ślad za Naughtonem uwzględnia cztery etapy reform w okresie 1978-2019 i przedstawia, w odniesieniu do poszczególnych etapów, proces otwierania chińskiej gospodarki na międzynarodowe przepływy towarów i usług oraz czynników produkcji, zwłaszcza kapitału. Trafnie eksponuje i uzasadnia w tym kontekście kluczową rolę ZIB i KTN, zwłaszcza w pierwszych dwóch etapach transformacji chińskiej gospodarki (obejmujących okres do światowego kryzysu finansowego).

Rozdział trzeci, *Polityka innowacyjna ChRL w okresie przemian gospodarczych* (s. 142-248), przedstawia ewolucję chińskiej polityki innowacyjnej, zwłaszcza jej efektywne oddziaływanie na innowacyjność krajową jako źródła podnoszenia konkurencyjności międzynarodowej chińskiej gospodarki. Autorka, analizując specyfikę tej polityki, przedstawia jej cele, środki i narzędzia, a także jej wewnętrzne i zewnętrzne uwarunkowania. Wartością dodaną tego rozdziału jest także scharakteryzowanie funkcji NSI oraz określenie jego zmieniającej roli w miarę umiędzynarodowienia chińskiej gospodarki. Autorska analiza porównawcza Chiny – pozostałe kraje BRICS jest metodologicznie i poznawczo także interesująca, zwłaszcza w powiązaniu z rosnącą innowacyjnością i konkurencyjnością chińskich KTN, co Autorka analizuje na konkretnych przykładach.

Rozdział czwarty, *Zmiany w przebiegu, charakterystyce i oddziaływaniu międzynarodowego transferu technologii na innowacyjność w gospodarce Chin*(s. 249-360), przedstawia wpływ międzynarodowego transferu technologii (MTT; do/c) na podnoszenie innowacyjności chińskiej gospodarki, który Autorka określiła w ramach pięciu jego kanałów (tj. handlowego, inwestycyjnego, licencyjnego, kooperacyjnego, osobowego).

Potwierdzeniem przydatności Jej autorskiej metody w ustaleniu tej zależności są kompetentnie przeprowadzone przez Doktorantkę badania ilościowe przedmiotowego wpływu w ramach pierwszych trzech kanałów

transferu, a w pewnym stopniu także badania dotyczące dwóch pozostałych kanałów, mimo, że zostały wykonane na podstawie mniej wiarygodnych danych (jak stwierdziła „innego rodzaju danych, informacji i wyników badań”).

Mocną stroną tego rozdziału jest sama metoda analizy porównawczej wpływu międzynarodowej aktywności transferowej (MTT do/z) na podnoszenie innowacyjności gospodarki, która pozwoliła Autorce na określenie spadkowej tendencji zależności chińskiej gospodarki od importu zachodnich technologii oraz stworzyła metodologiczną podstawę dla określenia punktu zwrotnego przedmiotowych relacji importowo-eksportowych. W mojej opinii, rezultaty tej analizy składają się na wartość dodaną pracy oraz jej przydatności dla dalszych badań.

Kompetentnie przeprowadzona przez Doktorantkę analiza zależności technologicznej chińskiej gospodarki (w aspekcie zmian bilansu wartości przepływów nośników technologii), nasuwa jednak pewne uwagi polemiczne, które nie podważają rezultatów przeprowadzonych przez Doktorantkę badań, a jedynie wskazują na dużą ich złożoność oraz brak odpowiednich danych statystycznych.

Jedną z tych uwag dotyczy znaczenia poszczególnych kanałów transferu technologii dla kształtowania analizowanych procesów zachodzących w chińskiej gospodarce. Autorka główną rolę w początkowym etapie transformacji chińskiej gospodarki przypisuje kanałowi handlowemu, w mojej zaś skromnej opinii tym kanałem kluczowym był kanał inwestycyjny. Warto o tym podyskutować na obronie.

W zakończeniu rozprawy Doktorantka przedstawiła ważniejsze ustalenia i wnioski z przeprowadzonych badań z perspektywy głównego celu pracy oraz głównej jej tezy, mając na uwadze zrealizowane zadania badawcze oraz strukturę pracy.

2.4. Wykorzystana literatura. Bibliografia

Doktorantka kompetentnie dobiera literaturę przedmiotu, właściwie wykorzystuje istotną dla jej badań literaturę światową, szeroko sięga do chińskiej oraz polskiej. Dotyczy to zarówno teoretycznej warstwy pracy jak również empirycznej. Dobór materiału badawczego wskazuje także na głęboką wiedzę Autorki w przedmiocie rozprawy.

Bibliografia stanowi swoistą wartość pracy, jest przydatna dla badaczy problemów chińskiej gospodarki, a szerzej patrząc studiów azjatyckich (Asian Studies).

Doktorantka rzetelnie zgromadziła materiał statystyczny, wykorzystwała zarówno chińskie statystyki jak również bazy danych organizacji międzynarodowych, zwłaszcza Banku Światowego, UNCTAD oraz OECD. W ewentualnych dalszych badaniach, zwłaszcza porównawczych, recenzent sugeruje sięgnięcie również do materiałów Azjatyckiego Banku Rozwoju (ADB).

3. OCENA JĘZYKA I FORMALNEJ STRONY ROZPRAWY

Ogólnie strona formalna zasługuje na wysoką ocenę. Składają się na nią także starannie wykonane tabele i rysunki oraz wysoka estetyka przedstawionego tekstu. Autorka umiejętnie stosuje techniki tabelaryczne oraz wykonuje prezentacje graficzne, przeważają opracowania własne.

W rozprawie występują drobne potknięcia redakcyjne, np.:

- Strona tytułowa, jest: Dziedzina naukowa: nauki ekonomiczne, dyscyplina: ekonomia. Powinno być Nauki społeczne, dyscyplina: Ekonomia i Finanse

Drobne potknięcia nie umniejszają wysokiej oceny strony formalnej pracy.

4. WNIOSKI I KONKLUZJA

Recenzowana rozprawa mgr Iwony Pollmann pt. „Podnoszenie innowacyjności i międzynarodowy transfer technologii w gospodarce Chińskiej Republiki Ludowej”, stanowi kompetentną analizę ekonomiczną, obejmującą zarówno warstwę teoretyczną jak i empiryczną istotnego problemu badawczego.

Doktorantka wykazała się wysokimi umiejętnościami analitycznymi problemów ekonomicznych, które wskazują na zdolność samodzielnego prowadzenia badań naukowych. Dokonana przez Nią identyfikacja problemu badawczego, jego interpretacja oraz samodzielne rozwiązanie pozwala stwierdzić, że recenzowana rozprawa stanowi oryginalne i metodologicznie poprawne opracowanie istotnego problemu badawczego. Praca stanowi także źródło istotnych informacji ekonomicznych o chińskiej gospodarce zwłaszcza w obszarze innowacyjności i transferu technologii i niewątpliwie wzbogaca polską literaturę przedmiotu.

Konkluzja: Rozprawa doktorska mgr Iwony Pollmann pt. „Podnoszenie innowacyjności i międzynarodowy transfer technologii w gospodarce Chińskiej Republiki Ludowej”, spełnia ustawowe wymogi stawiane rozprawom doktorskim w Ustawie o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki z dnia 14 marca 2003 r. (wraz ze zmianami: Ustawa z dnia 27.07.2005 r. – Prawo o Szkolnictwie Wyższym). W związku z powyższym recenzent wnioskuje o dopuszczenie jej do obrony publicznej.

Zważywszy na teoretyczne, poznawcze, a zwłaszcza metodologiczne walory rozprawy, które stanowią istotny wkład Autorki do badań w obszarze roli innowacyjności oraz transferu technologii w procesie rynkowej transformacji chińskiej gospodarki, recenzent wnosi o rozważenie wyróżnienia oraz opublikowanie fragmentów pracy.

Kazimierz Starzyk

Warszawa, 12.09.2022